

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

4. Maj-kollegiet i Esbjerg var ramme om ungdommens markering af 29. august. Bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond var gæster. (Læs iøvrigt nærmere derom side 159).

AUTORISERET
EL-INSTALLATØR
WILLY LINDBERG
ST. TORVEGADE 14 - RØNNE

H. C. RIDDESBORG
SLAGTERFORRETNINGEN
ØSTERGADE 30
RØNNE - TELF. 564

THORGNY LARSEN
AUTO-, SMEDE- & MASKINFORR.
DR. KAPELLSVEJ 28 - RØNNE

RØNNE MISSIONSHOTEL
BORNHOLMS ENESTE
TLF. 386

RESTAURANT
„HYTTEN“
RØNNE

SIMON MADSEN
RØNNE

AAGE PEDERSEN A/S
STOREGADE 93 - RØNNE

FIRMAET
CHR. BIDSTRUP
RØNNE

A/S DANSK SHELL
RØNNE

HANS JENSENS EFTF.
FISKEEXPORT
RØNNE

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.
(kontortid: 10—15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bopliedende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Generalmajor F. B. Larsen, Ejderkasernen, Rendsborg, Vesttyskland.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, København NV. TAga 328.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Bankfuldmægtig Olav Holst, Bengtasevej 6, Hellerup.

Seminarirektor, cand. mag. Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorfs-lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupvej 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Dr. Børge Næsted, Store Torv 16-18, Aarhus C.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 20, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M.F., Herning.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15).
Minerva 1336.

Kontoret har lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl af Dansk Fagpresseforening), Frederiksborgvej 109, København NV. Taga 328. (træffes bedst 17,30-18,30)

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD

SIDE

29. august	139
Et stolt kapitel	140
20 år efter jødeforfølgelserne	142
Hverdag i k-z - i bogform og radiospil	145
En opgave for os	149
Dansk-Svensk kontakt	151
Følte Guds kærlighed i k-z-lejren	153
En opfordring til Frøslevfanger ..	153
De norske invalider	153
Gestapofangerne	155
Bøger	155
Dagbogen	157
Bestyrelsesmøde i Esbjerg	159

29. august

Dagen markeret i et antal danske skoler

Når en sag rykker ind i skolestuen, kommer den ud til mange tusinde. Det var ud fra denne betragtning, at Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse i foråret vedtog at lade fremstille en tryksag, beregnet til brug af den enkelte lærer i alle Danmarks skoler.

Der blev trykt 16.000 eksemplarer, og 4300 skoler modtog den i passende tid før den 29. august. De små skoler fik een og de større flere eksemplarer.

Det var et forsøg, man hermed gjorde, et forsøg, der vistnok ikke før er gjort under denne form.

Det var derfor med megen spænding, man imødeså reaktionerne.

Og det må siges, at reaktionerne har været langt, langt flere, end man kunne forestille sig på forhånd.

Det har rent konkret vist sig i en lang række breve og telefonhenvendelser med anmodning om flere eksemplarer. I de fleste tilfælde var hensigten med henvendelsen, at hver lærer skulle have sit eksemplar. I en række tilfælde ønskede man, at de meget store elever på efterskoler, i realklasser og på ungdomsskoler skulle have hver et eksemplar.

Mange skoler har i brevene fortalt, at man netop arbejdede med emnet i faget orientering, der er en af den nye skolelovs nydannelser. Det er egentlig fagene geografi, biologi og historie, der er slået sammen, hvorved faget bliver meget vidtfavnende og læreren samtidig får meget stor frihed over, hvad han vil gennemgå.

I et brev tilføjes det, at skulle man ligge inde med illegale blade, ville man meget gerne modtage nogle, da man netop arbejder med emnet.

Det er fristende at tage et lille udpluk af brevene:

... Jeg finder folderen mere end meget god. ... Den er vældig god. ... Folderen er en nobel redegørelse for 29. august. ... Det er en god idé. ... Udgiver De andre pjecer om emnet, hører vi gerne fra Dem. ... Flere af vore store drenge vil gerne have folderen til deres arbejdsmappe. ... Deres folder om 29. august skønnes at give en exceptionel god historisk fremstilling til brug i hvert fald for ældre elever.

— — —
Og breve bliver ved med at komme.

— — —
Sideløbende med dette initiativ var Sjællandsafdelingens arrangement af foredrag på en række skoler i Storkøbenhavn. Da ansøgningsfristen var udløbet, var der tilmeldt 55 skoler, men da dagbladene begyndte med at omtale idéen rosede, meldte yderligere 11 skoler sig, og det lykkedes formanden, lektor Jørgen H. Barfod, at skaffe talere til alle skolerne.

På forhånd var en del af talerne skeptiske, men alle var bagefter glade for, at de havde sagt ja til at tale.

På skolerne samlede man de store elever til en fællestime. Elevantallet var på nogle skoler ca. 80, mens andre skoler samlede henved 500, således at det samlede elevtal, der den dag hørte om den 29. august, blev ca. 14.000.

Nogle journalisterne fandt idéen så god, at de tog ud og fulgte timen på skolen. Aktuelt og Politiken var således på Sølvgades skole, hvor pastor Poul Riis talte, mens Berlingske Tidende fulgte oberst Lunding på Lyngby statsskole.

Tænker man på de to initiativer, må man sige, at de på hver sin måde har været med til at markere dagen på en værdig måde.

Et stolt kapitel i frihedskampen

Fiskerne og småskipperne var meget fine folk, siger direktør Henrik Kraft, Tuborg.

Direktør Henrik Kraft.

Danske fiskere og småskippere ydede deres store indsats i frihedskampen, idet de sejlede ca. 16.000 flygtninge til sikkerhed i Sverige. Dette kapitel er et af de stolteste i frihedskampens historie, fordi der var meget ringe tabsprocent. Takket være denne indsats — og takket være svensk gæstfrihed — kunne efterlyste modstandsfolk når som helst bringe sig i sikkerhed hinsidan, og langt den største del af danske jøder forsvandt for næsen af Hitler og hans håndlangere. I disse dage er det netop 20 år siden, at sejlruterne til Sverige blev organiseret i den helt store stil.

For 20 år siden.

Direktør Henrik Kraft, Tuborg, var en af lederne i dansk-svensk flygtningetjeneste. Denne organisa-

tion sejlede alene ialt 1800 flygtninge til Sverige.

— Det er nøjagtigt 20 år siden, at jeg tog fat for alvor, siger direktør Kraft nu. Stifteren af Studenternes Efterretningstjeneste, Arne Sejr, var blevet taget af tyskerne, og han skulle dagen efter have haft et møde med mig, så derigennem fik tyskerne mit navn. Nøjagtig samme dag henvendte jeg mig til redaktør Hendil, Ekstrabladet, fordi nogle af mine bekendte skulle sejles til Sverige. Hendil stod og manglede en mand som hjælper, og jeg kunne alligevel ikke tage hjem, så jeg meldte mig omgående.

Jeg husker, at vi den nat skulle have tre både af sted fra Snekkersten. Da den første båd var sendt over, kom politibetjent Sørensen, Snekkersten, og sagde: „Nu ska' I væk — tyskerne og politiet er på vej“. Vi fik spredt flygtningene, så ingen blev taget, men det varede nogle dage, før vi fik alle velbeholdne over. Kort tid derefter måtte Hendil rejse til Sverige, hvor han fortsatte arbejdet, og jeg kom i snævert samarbejde med Robert Jensen — Tom — herhjemme. Vi kørte så videre med dansk-svensk flygtningetjeneste.

Direktør Jerichovs indsats.

— Der gik mange penge fra Tuborg til illegalt arbejde?

— Jeg vil gerne på det spørgsmål svare sådan, at vi her på virksomheden havde en direktør, Herbert Jerichov, som lige fra begyndelsen forstod, hvad der skulle gøres, og med de forbindelser, han havde, var det ofte muligt at skaffe økonomisk hjælp til mange forskellige grupper, hvadenten det var transportgrupper, illegale bladafdelinger eller andet nødvendigt arbejde. Til sidst måtte direktøren selv forsvinde fra arenaen, da tyskerne fik kendskab til hans betydning for det illegale arbejde.

To blev skudt.

— Havde I ingen uheld i dansk-svensk flygtningetjeneste?

— Vi havde et par stykker. Toms medhjælper, Chr. Algreen-Petersen, blev en aften såret af et skud i lungen på Asiatisk Plads, da han kom med et barn, som skulle afskibes. Det lykkedes Algreen-Petersen at gemme sig i en port, og professor Husfeldt tog sig senere kærligt af ham, så han påny blev rask og kunne fortsætte arbejdet.

Samme Algreen-Petersen blev påny hårdt såret, da Tom i juli måned blev dræbt af tyskerne. Svend Tronbjerg blev dræbt ved samme anledning. Der var sket det, at en stikker havde røbet det illegale postkontor, og tyskerne gik til angreb imod det. Vore folk forsøgte flugt, men det lykkedes ikke for Toms og Tronbjergs vedkommende.

— Hvor mange både gik tabt under illegal overfart?

— Een båd, og i den var der tre flygtninge. Når man tænker på, hvor ofte der var illegale sejladsere flere gange i løbet af en nat, må det vel siges at være flot kun at miste en båd.

Et stolt kapitel.

— Transportgrupperne er virkelig et stolt kapitel i modstandsarbejdet, fortsætter direktør Kraft. I mange af de øvrige illegale grupper kendte kun et par stykker hinanden, men i transportgrupperne var arbejdet færligere, fordi vore folk konstant — nat efter nat — arbejdede med nye mennesker . . . nye hold, der skulle i sikkerhed.

Vi måtte altid løbe an på, at de kunne holde mund, og at der ikke var stikkere imellem.

I den forbindelse kan jeg nævne, at jeg for nogle få år siden mødte en dame, der sagde til mig: „Nå, De kan da være elskværdig?“. Det gjorde lidt indtryk på mig, men sagen var den, at damen var blevet afvist af mig i krigsårene, da hun ønskede at komme til Sverige. Jeg kendte hende ikke, og hun var ikke kommet via de sædvanlige kanaler, så derfor havde jeg afvist hende. Man skulle jo også være forsigtig engang imellem.

Transporten af nyheder.

— Der sejlede både med mennesker og post?

— Vi havde mennesker med begge veje, men posten var også væsentlig. Jeg tænker her bl. a. på transporten af nyheder fra det besatte Danmark til den frie verden. Under folkestrejken havde vi bådforbindelse med Sverige 2—3 gange daglig. Derved fik den frie verden besked om, at Danmark kæmpede.

Det spillede en moralsk rolle, at man hjemme kunne høre nyhederne i den frie verdens udsendelser — og det var velsagtens også med til at give Danmark en placering blandt de allierede.

Vi tog altid flygtninge med på postruterne. Derimod tog vi aldrig flygtninge med, når vi transporterede sprængstof eller våben over sundet. Det ville være for farligt. Ofte kunne det være rørende at se, når familier blev genforenet på svensk grund.

De var alle svenskere!

— De måtte selv flygte?

— En af vore både blev taget — og så måtte jeg af sted. En tysk jøde — Max — var skipper på en af vore både, og han blev taget sammen med orlogskaptajn Stærmoser og arkitekt Helweg. Da tyskerne havde opbragt dem, tog de dem naturligvis i forhør. De spillede svenskere alle tre, og de gjorde det så troværdigt, at tyskerne løslod dem. Selvfølgelig lød der et jubelskrig fra os, da vi konstaterede, at de var løsladt. Desværre blev „nyheden“ stort slået op af den illegale presse, hvilket skærpede tyskernes kontrol. Og nogle mennesker blev taget, fordi der var illegal post til dem blandt de post-sække, der var kommet i tyskernes hænder.

Et spørgsmål om organisation.

— Der går mange fantastiske beretninger om den illegale sejlads!

— Det er helt naturligt, for der skete mange fantastiske ting. Lyder det ikke i sig selv utroligt, at det er muligt at afskibe 20—25 mennesker fra et så trafikeret sted som Nyhavn. Bare det at få alle de mennesker om

bord uden at nogen opdagede det. Dog skete det adskillige gange. Vi lærte jo, at det var et spørgsmål om organisation og præcision. De skulle komme på nøjagtige tidspunkter — enkeltvis — så var alt muligt.

Fiskerne var fine folk.

— Fiskerne er nu og da blevet angrebet, fordi de tjente penge på de illegale sejlads. Hvad siger De til det?

— For vort vedkommende vil jeg gerne sige, at vi havde forskellige fiskere, som arbejdede fast for os. De fik ikke mere for sejladsen, end en almindelig ringe ugeløn. Til gengæld vidste de, at vi ville sørge for deres kone og børn „såfremt „skipper“ selv blev taget. Var en ringe ugeløn da for meget for at frelse menneskeliv?

Tænk også på den indsats, disse fiskere ydede. De risikerede koncentrationlejr — måske også at blive skudt. Deres både ville blive taget fra dem o. s. v. Jeg kan ikke se noget forargeligt i, at de fiskere, der på egen hånd tog transporter til Sve-

rige, blev betalt med nogle få tusinde kroner.

Det forargelige er, efter min mening, at nogen kan have ondt af det. For hvem skulle sørge for de fiskeres kone og børn, når fiskeren var blevet taget og hans båd beslaglagt? Langt, langt den største part af fiskere og småskippere viste sig i de forbandede år som fine folk, meget fine folk endda!

Ellers havde det heller ikke været muligt at redde ca. 16.000!

Pulver af kaninblod.

Der kan nævnes et lille træk om opfindsomhed hos de illegale sejlru-ter. Tyskerne havde en dag kontrolleret en båd, men ingen flygtninge fundet. Så kom tyskerne med politihunde, og påny blev båden undersøgt. Da fandt man tre flygtninge. Efter denne episode fik de illegale organisationer et lille pulver lavet i Sverige. Det var lavet af kaninblod. Når politihunde snuste til det, mistede de komplet lugtesansen — og det kunne man naturligvis ikke se på dem.

I Tuborg havn fortæller stenen om dem, der gav livet for at redde landsmænd og holde Danmark åbent i årene 1940—45. Stenen er rejst ved Øresunds kyst, hvorfra tusinder af danske førtes til sikkerhed i Sverige.

20 år efter jødeforfølgelserne:

Hitlers „Ørnerede“ som turist-attraktion

Vesttysklands indenrigsminister har ansat Himmlers specialuddannede SD-folk for at drage nytte af deres erfaringer

En af vore medarbejdere fortalte i sidste nr. om sit besøg mellem Hitlers „mindesmærker“ i Nürnberg, samt om en rundgang med en sympatisk ung tysker i Dachau.

I dag fortsætter artiklen fra besøget i Tyskland. Netop i disse dage er det 20 år siden, jødeforfølgelserne satte ind i Danmark. Det er med denne aktuelle baggrund i tankerne, vi har besøgt Berchtesgaden — og skildrer de fortsatte processer i Tyskland.

Tyskland i september.

Alle de mennesker, der var med i den illegale sejlads derhjemme i de hektiske dage, da jødeforfølgelserne satte ind for tyve år siden, husker begivenhederne, som var det i går.

Takket være utætheder hos tyskerne — og velsagtens også nogen modvilje i tyske officerskredse, så vedede de tyske planer om jødeforfølgelserne ud så betids, at langt den største del af de danske jøder blev bragt i sikkerhed i Sverige. Det var en af den danske modstandsbevægelses største bedrifter. De små både, der sejlede havet tyndt mellem Sverige og Danmark i disse dramatiske nætter skrev historie med deres bedrifter, da det ene hold forfulgte jøder efter det andet gik frelst i land på den svenske kyst fra Göteborg til Sveriges sydspids.

De natlige sejladsbragte også tusinder nye ind i modstandsarbejdet. Fiskerne gik med i stort tal, selv om nogle af dem også fik penge for det, og de tyske forfølgelser åbnede øjnene hos adskillige danske,

Til slut blot dette: På Tuborg er man meget glade for den pompøse mindsten ved Tuborg havn for de folk, der mistede livet under illegale transporter. Tuborg havn var, som bekendt, et af de steder, der ofte blev brugt. Men egentlig ikke af dansk-svensk flygtningetjeneste. Ruterne fra Tuborg havn blev ledet af havnefoged Johs. Johannesen. Han afskibede ca. 1.000 flygtninge fra denne havn til Sverige.

gang nærmest et månekrater, men alligevel står en del af Hitlers tidligere „Ørnerede“ den dag i dag.

Det er ydermere blevet et udsøgt turist-udflugtssted. Gentagne gange har der i Tyskland høvet sig røster om, at det burde jævnnes med jorden, og at man ikke burde have den slags „mindesmærker“ fra en trist fortid. Ikke desto mindre står det der endnu — og turister strømmer til stedet.

3000 turister daglig

„Ørnereden“ var opført på Kehlstein i 1834 meters højde. På stedet

Berchtesgaden — Hitlers bjergbolig.

som fra og med dette tidspunkt tog det endelige skridt ind i modstandsbevægelsens rækker.

Hitler selv havde opholdt sig et kort stykke tid i Berchtesgaden, hvor han bl. a. modtog rapporter om udviklingen i Danmark, da han pludselig dikterede de tre telegrammer, der beordrede de tyske aktioner mod jøderne iværksat i Danmark.

På besøg i „Ørnereden“

På samme måde som „mindesmærkerne“ i Nürnberg står også en del af Berchtesgaden endnu. Det kan forhåbentlig være, fordi det flere gange meddeltes i telegrammer i krigstiden, at „Berchtesgaden“ var blevet bombarderet. Landskabet lignede en over-

står endnu Hitlers thesalon, samt under jorden den kæmpemæssige „Führerbunker“, der skulle yde Hitler den nødvendige beskyttelse i tilfælde af angreb. Den holdt altså også til alle bomberne.

Man regner med, at ca. 3.000 mennesker dagligt har besøgt „Ørnereden“ i denne sommer. De har alle betalt 1 Reichmark for at komme ned i bunkeren, og de tyske statsbaners gule busser har haft fast trafik med turister til stedet.

Den store salon, hvor Hitler tidligere modtog sine gæster, er blevet fyldt op med boder, der sælger alle tænkelige souvenirs — bl. a. postkort, der skildrer, hvordan det en gang så ud heroppe, hvor især Mus-

solino var en skattet gæst — Mussolinis gave til Hitler var ved et af besøgene en pompøs granitkamin, som står her endnu, — men også Chamberlain lod sig i disse gemakker diktere af Hitler, og iøvrigt har de fleste af Europas daværende ledende statsmænd måttet møde op på dette sted for at få læst og påskrevet.

De store ideer fødtes her

Det var gang på gang på dette sted, at „Der Führer“ fik sine store ideer. Herfra sendte han sine ordrer, og hans villige håndlangere udførte dem hellere end gerne. Millioner af mennesker er blevet udryddet, fordi Hitler her fik ideen til deres udslettelse. Og det var altså også herfra, han sendte telegrammerne om de danske jøders „totale tilintetgørelse“. Heldigvis fik Hitler ikke sin vilje i dette tilfælde.

På „Ørnereden“ havde Hitler blandt meget andet en stor kinosal, hvor han så film om sine bedrifter. Blandt andet elskede han at se nogle film med henrettelser af sine modstandere. Disse film inspirerede ham til nye massakre.

Hvorfor Hitler svigtede Berchtesgaden

„Ørnereden“s bunker ligger på en grund, som tilhører et hotel, der ejes af Frau Partner. Man har flere gange fra myndighedernes side forsøgt at få tilladelse til at sprænge bunkeren i luften, men Frau Partner har nægtet det pure, fordi hun hævder, at indtægterne fra bunkeren er en rimelig erstatning for den forbrydelse, som Hitler lod overgå hende, da han i 1934 jagede hende fra hus og hjem.

Bunkeren var bygget for at yde Hitler den nødvendige beskyttelse i krigens sidste dage. Han opgav imidlertid at blive i Berchtesgaden. Man mener, at årsagen var den, at Hitler bildte sig ind, at han havde en hjertesvaghed, og at den tynde luft i den store højde muligvis var dårlig medicin for hans skrøbelige hjerte. Derfor fandt han døden i bunkeren i det brændende Berlin — og ikke heroppe ved „ørnereden“.

Hvem skal straffes

Hitlers ansvar for jødeforfølgelser-

En af de illegale både, „Zero“. Den gik mellem Hellerup og Limhamn — den tog turen på 20 minutter.

ne står indlysende klar, men hvor mange af hans velvillige hjælpere i disse masse mord skal man straffe? Spørgsmålet er endnu til debat i Tyskland, idet man er klar over, at kun en ringe brøkdel af Hitlers håndlangere i udryddelsesaffærene er draget til ansvar for deres handlinger.

Det er de mærkværdigste påstande, man i den forbindelse bliver præsenteret for. Nu sidst har Hamborgs bystyre besluttet at indlede en undersøgelse mod en kendt Hamborg-professor, psykologen, dr. Peter R. Hofstätter. Professoren hørte ganske vist til en af dem, som Hitler forfulgte. Det er da heller ikke hans optræden dengang, man nu undersøger, men derimod nogle udtalelser han fremsatte i sommer på et stort studentermøde i Hamborg.

„Det var krig“

Professoren slog til lyd for, at det var umuligt at foretage et komplet opgør med fortiden. Mange skyldige ville gå ram forbi, og opgøret ville derfor blive alt for vilkårligt.

— Jeg foreslår, sagde professoren, at staten giver afkald på sit krav om straf. Den skyldige må alene stå til ansvar overfor Gud.

Endnu værre bliver professorens fortsættelse, idet han sagde:

— I virkeligheden var udryddelsen

af jøderne en krigshandling, der slet ikke i juridisk betydning kan betegnes som mord. Ved Hitlers tale i Kroll-Operaen, den 30. januar 1939, erklærede han verdens jøder krig.

Derfor burde Hitlers medhjælpere i udryddelserne altså frikendes.

Fornærmelse mod militæret

Hamborgs senat er kommet til den slutning, at professorens udtalelser er rivende gale. Man finder, at manden er uegnet til at undervise studenter i psykologi og historie, og at han er en farlig mand på sin post.

Tysklands nyudnævnte chef for hæren, general, greve von Kilmannsegg har skarpt protesteret mod professorens udtalelser. Generalen siger i sin protest: „På alle anstændige soldaters vegne må jeg protestere kraftigt imod, at masseudryddelserne af jøderne bliver betegnet som en krigshandling.“ Han slutter med at tilføje: „Professorens udtalelser er en beskidt fornærmelse“.

Og en ny affære

Denne ene „pinlige“ affære afløser iøvrigt den anden i dagens Tyskland. I Hessen er lægen, dr. Heyde anklaget for masse mord på mange tusinde sindssyge og åndssvage, samt fysisk deformede mennesker. Dr. Heyde foretog bl. a. forskellige forsøg med udryddelsesmetoder overfor disse

stakkels mennesker, såvel som han brugte KZ-fanger som forsøgsobjekter. Han var anklaget sammen med den 61-årige dr. G. Bohne. Dr. Bohne sad i varetægtsarrest sammen med dr. Heyde, men af helbredsgrunde blev han løsladt, mens forberedelserne til retssagen stod på. Han har benyttet sig af friheden til sporløst at forsvinde. Samtidig har anklagemyndigheden i Hessen skyndsomst måtte flytte dr. Heyde til et andet — og ukendt — fængsel. Årsagen er den, at man fik kendskab til planer om at befri dr. Heyde. Tidligere nazister havde udarbejdet planer om et kup, hvis formål var at skaffe lægen ud i friheden.

Ny minister-afgang i vente

Det var såmænd ingen sag, hvis disse affærer var de eneste. Men der er adskilligt flere — og mere pinlige, idet de forgrener sig helt op i Tysklands øverste ledelse. Dønningerne efter „Der Spiegel“-affæren fortsætter. Som bekendt måtte forsvarsminister Strauss gå af, og meget tyder på, at hans partifælle, indenrigsminister Hermann Höcherl inden længe må følge efter ud i kulissen.

Det hele begyndte i det små. Det afsløredes, at telefonaflytning ikke var helt ualmindeligt i Vesttyskland. En sådan „indblanding i privatlivets fred“ er i virkeligheden forbudt ifølge den vesttyske forfatning. Dog kan der gives speciel tilladelse til telefonaflytning, såfremt de allierede er indforstået med, at noget sådant sker, og såfremt regeringen har givet sin tilladelse. Men telefonaflytning må kun finde sted, hvis dens formål er at beskytte statens sikkerhed.

Nu har man fundet ud af, at undtagelsesparagraffen misbruges.

Dette trak mere med sig. Meget mere endda.

Man fandt frem til, at en del af læremestrene i telefonaflytning og andre gestapometoder var tidligere højtbedroede nazister — specialuddannede af SS og Gestapo. Nu ansat i ministeriet!

Tysklands tre efterretningstjenester

Historien bag dette er kort fortalt følgende:

Takket være Tysklands deling; de vanskelige storpolitiske forhold o.s.v. har Vesttyskland nogle tusinde medarbejdere indenfor efterretningstjenesten. Man har ydermere hele tre efterretningstjenester.

Lad os først nævne den militære efterretningstjeneste, **organisation M. A. D.** Bogstaverne står for „Militärischer Abschirmdienst“. Det var den, der fornylig afslørede, at en anden tysk organisation, spionageorganisationen **Gehlen**, beskæftigede en del folk, som også var spioner for russerne. Disse folk enten flygtede til øst — eller også er de sat fast. Det passede M. A. D. udmærket at kunne afsløre Gehlen-organisationen, idet det var denne organisation, der havde peget på Strauss-affæren i forbindelse med „Der Spiegel“. Altså en slags stridighed mellem de to organisationer.

Den tredje organisation

Denne indbyrdes konkurrence — og modstand — mellem to efterretningstjenester er ikke noget særsyn. Det er meget sjældent, at efterretningstjenester kan lide hinanden. Som regel bekæmper de hinanden.

Den tredje tyske efterretningstjeneste sorterer under „**Forbunds-kontoret til beskyttelse af forfatningen**“. Denne organisation sorterer under indenrigsministeriet — og dens øverste chef er altså indenrigsminister Höcherl. Den skal drive kontraspionage. Dens tidligere daglige leder var dr. Otto John, som de fleste vel husker på grund af skandalen om hans flugt til øst — og senere flygtede han tilbage til vest igen. Det er forbundskontoret, der nu er i søgelyset. Givetvis står en af de to andre efterretningsorganisationer bag søgelyset mod forbundskontoret. Det er ikke nemt at gætte, hvem af dem, det er.

Tidligere nazister i tjeneste

Man har fundet frem til, at forbundskontoret beskæftiger ca. 800 mand. Man har knap 400 agenter, ca. 325 funktionærer og knap hundrede andre „medarbejdere“. Kontorets drift koster den tyske stat ca. 20 millioner mark om året.

Pludselig rettede et tysk blad den beskyldning imod forbundskontoret, at det beskæftigede tidligere gestapofolk, samt tidligere medlemmer af den nazistiske efterretningstjeneste. Altså folk, der kendte alt til telefonaflytninger og den slags metoder.

Indenrigsministeren svarede på beskyldningerne. Han sagde, at man ganske rigtigt beskæftigede „visse sagkyndige“ — oplært i Himmlers S. D. — men det drejede sig højst om 2 pct. Man behøver vel næppe at være specialuddannet i matematik for at regne ud, at 2 pct. af 800 er 16 mand.

En køn samling

Det store, ansete blad „Die Zeit“ drager åbenlyst indenrigsministerens ord i tvivl. Bladet mener, at det drejer sig om mere end 2 pct. „sagkyndige“. Bladet er også gået så vidt, at det er begyndt at nævne navne. Lad os blot citere:

Johann Strübing, der praler med, at han før 1945 har sendt masser på „skafottet“, regeringsråd Erik Wenger, der i 1933 meldte sig til SS og som 32-årig avancerede til kriminalråd i Gestapo, afdeling 4, Den højere SS og politifører Werner Aretz, SS hauptsturmführer, regeringsdirektør Gerken, obersturmbannführer Wick o. s. v.

Det er en køn samling! Men den dag i dag sidder de altså som embedsmænd i den vesttyske regering, tilknyttet forbundskontoret til beskyttelse af forfatningen.

Hvis den tyske indenrigsminister, som disse herrer sorterer under, rent politisk overlever disse afsløringer, så har Tyskland endnu intet lært af krigsårene!

Men — desværre — er raden af affærer og afsløringer næppe stoppet med dette. Tyskland har endnu lang vej — til demokrati!

HANS FOSMARK.

KZ-fangernes hverdag i bogform og radiospil

Han er tidligere Sachsenhausen-fange, keramikker, billedhugger, maler og forfatter. Han er blasfemisk i det, han skriver, men er ikke selv blasfemisk. Han er kommunist i sin indstilling, men kan ikke lide Kru-schev, fordi han dikterede russerne, hvordan kunst skal være, og han er godt gal i hovedet på østtyskerne. Han anerkender og respekterer enhver religiøs indstilling, men er egentlig ikke selv religiøs. Hvem kan denne mand være? Naturligvis kort og godt: Per Ulrich, Axelhøj 57 i Vanløse.

Nu har han igen skrevet en bog. Den er netop udkommet, og den hedder „Det sker altid ved dag gry“. Det er i virkeligheden en gengivelse af det radiospil, Per Ulrich forleden fik udsendt i den danske radio. Radiospillet om hverdag hos fangerne i en kz-lejr — en hverdag, der sluttede med, at 10 modstandsfolk førtes til henrettelse.

Det er en god bog, Per Ulrich har udsendt. Man må anerkende hans dygtighed, hvadenten man er enig med ham eller ej. Han har noget på hjerte — og han siger det rent ud. Meget af det er rigtigt — og rigtigt sagt.

Skarpskydning

Selvfølgelig skyder han med skarpt adskillige steder. Ellers var bogen og radiospillet ikke forfattet af Per Ulrich. Lad os i flæng nævne, at vi faldt over, at der er en snert af beskyldninger i hans beretning om en fisker, der blev anholdt med halv-andethundredetusinde kroner på lommen. Penge, tjent på at fragte flygtninge til Sverige. Der er megen blasfemisk tale i hans spil, men han skyder også ind imellem på den art kommunister, der ændrer standpunkt,

En åbenhjertig samtale med kunstneren Per Ulrich, der taler rent ud af posen om modstandskamp, historieforskning, politik og blasfemi.

fordi en fagforeningsformand udsteder en parole.

Vi har bedt Per Ulrich om en åbenhjertig samtale om alt dette.

Fascismen lever stadig

— Hvordan blev denne bog — dette radiospil — til?

— Jeg så en notits i en avis om en eller anden SS-mand, som var blevet løsladt, fordi man havde frafaldet tiltale imod ham. Det var det, der . . . nej, det var nu ikke blot det.

Man har vel gået med stykket i sig i mange år. Det var bare et spørgsmål om at få arbejdet gjort med at få det nedskrevet. Endelig mener jeg, at kampen — modstandskampen — ikke er forbi endnu. Fascismen lever stadig. I Franco-fængslerne sidder der ca. 120.000 fanger — jeg vil ikke hænges på det nøjagtige tal — fanger, som er arresteret af politiske grunde. De har aldrig været igennem en retssag, men er bare smækket ind. Jeg traf en af dem, der nu er blevet løsladt, i Warschawa for en tid siden. Han havde siddet i 22 år i et Franco-fængsel uden nogen sinde at være blevet dømt til noget. Tænk dig, 22 år! Men han var parat til at fortsætte kampen. Jeg kunne ikke lade være med at trykke hans hånd.

Stykkets mening er sandhed

— Hvad vil du med stykket?

— Meget! Jeg har blandt andet på fornemmelsen, at der er sket en drej-

Forsiden af Per Ulrichs bog med en illustration fra hans egen hånd.

Per Ulrich som hyggelig familiefar.

ning herhjemme. Skal vi kalde det lidt historieforvanskning. Vi havde nylig 29. august.

Nu hedder det sig, at det var regeringens, der den 29. august vendte sig imod tyskerne. Var det da virkelig rigtigt? Var det ikke modstandsbevægelsen, der gennem sine aktioner fremtvang den 29. august? Sådant står det for mig i min hukommelse. Nå, man skal vel heller ikke rode for meget.

Hvis man roder i noget skidt, så hvirvler der støv op — og snavs kan også falde ned igen på de forkerte.

Det, jeg vil med stykket, er at give et lille billede sandhed. Sandheden om, hvordan vi havde det i hverdagen. Jeg mener, at de unge bliver snydt i det, de får, bl. a. gennem historieforvanskningen. Derfor er det, jeg søger, om jeg kan give dem noget. Ikke i objektiv form, men i subjektiv. Det blev til dramatik. Du ved, at en kunstners form er subjektiv — videnskabsmandens objektiv. Men i cirklerne løber de sammen.

Jeg har i stykket såmænd blot vil-

let skildre en lille smule hverdag i fangenskab. Jeg har naturligvis ikke skildret lejren som sådan, men kun mine egne hverdagsindtryk.

Ham kendte de alle

— Ramte du så rigtigt?

— På visse områder gjorde jeg det vel. Jeg har nogle små beviser på det. I stykket lader jeg optræde en Sturm-bannführer, som jeg havde tænkt mig isnende kold og kynisk. Du ved, en af dem, hvis fodtrin op ad en trappe kan få ens hjerte til at holde op med at slå . . . bare trinene kan isne én gennem marv og ben. Denne Sturm-bannführer blev i radioteatret opfattet lidt anderledes, men det er nu en anden sag. Jeg kaldte ham Sober i mit stykke, og jeg har helt og holdent selv opfundet ham. Den Sturm-bannführer, jeg mødte i lejren, hed noget helt andet.

Alligevel har jeg været ude for, at folk har sagt til mig: — Ham, Sober, den lede satan, ham kendte jeg godt. Han var der også, da jeg sad der!

Jeg svarer ikke direkte på det. For ganske vist kan de ikke have mødt Sober, fordi Sober blev opfundet af mig til mit stykke, men derfor kan personen jo godt have været rigtig. Der var jo desværre mange „Sober“e til!

Fagforeningsformanden, jeg omtalte i stykket, må ligeledes have været rigtig. Jeg digtede ham selv, men en af skuespillerne sagde under optagelserne til mig: — Jeg kendte ham godt. Jeg ved, hvem du skildrer!

Han må altså også have været rigtig. Men selvfølgelig er der også meget, der har gennemgået en grundig „restaurering“, når man forfatter et stykke.

Man skal væk fra fortiden

— Da du skrev din forrige bog „Rejseår“ var det for at få folk bort fra modstandssnak og fra det evige hængende i fortiden?

— Det er også rigtigt. Jeg kom meget sammen med erhvervshæmmede — folk, der var blevet skadet under krigen. De snakkede udelukkende „soldaterhistorier“ — modstandsberetninger. Det slog mig, at det var galt. Derfor skrev jeg „Rejseår“.

Meningen var at vise, at man kan komme tilbage til normalisering, hvis man selv vil. Man kan klare det psykisk. Jeg erkender dog, at det fysiske også spiller ind, men ofte følger det ene med det andet.

Forbandede selvmedlidenhed

— Men mange er livsvarigt skadet af krigen, psykisk?

— Selvfølgelig. Alligevel kan hver enkelt udrette meget selv. Først og fremmest skal vi droppe selvmedlidenheden. Den er en forbandelse. Vi skal tage os selv i nakken.

I den forbindelse kan jeg nævne et lille træk, som for nylig gjorde indtryk på mig. Vi havde i lejren altid våde fødder. Det har resulteret i, at en af mine kammerater kan finde på at gå hen og købe 32 par sko på een gang. Du kan godt se, at det grænser til noget galt. Men våde fødder vil han bestemt ikke have mere. Han skal passe på, at det ikke rabler

Rastløsheden

— Rastløsheden, som vi allesam . . . ?

— Den kan vi også holde nede. Og det er vist rigtigt, at vi har den allesammen. Jeg lider også af den selv, men den virker lidt anderledes på mig, end på mange andre.

Den viser sig på den måde, at jeg en time kaster mig over skulptur, den næste time går hele min energi op i et maleri, og den tredje time kaster jeg mig over skrivemaskinen. Springet fra det ene til det andet er vel dikteret af rastløsheden. Selvfølgelig er det galt at kaste sig over så mange forskellige ting, idet man jo ikke kan magte det allesammen. Noget af det bliver noget skidt.

— Hvad gør du for at bekæmpe det?

— Ikke noget. Holdt jeg mig til grafik, nåede jeg sikkert meget længere. Men der er også en anden side af sagen: Man kan ikke lave hørespil i grafik!

Jeg rejste væk — fra fortiden

Jeg selv kom væk fra fortiden . . . blev mere normaliseret . . . ved at rejse ud. Jeg tog til Mexico. Jeg mødte så meget på rejsen, at jeg ganske simpelt var nødsaget til at koncentrere mig om det foreliggende . . . og skubbe fortiden bort.

Har man ondt i tænderne og der sker et eller andet, kan man helt glemme tandpinen. På samme måde kom jeg ved at rejse ud bort fra den evige hængen i fortiden.

Men jeg erkender, at man naturligvis ikke kan anbefale en jord- og betonarbejder at rejse til Mexico!

— I dit stykke nu dykker du på ned i fortiden?

— Kun for at give et lille, sandfærdigt hverdagsbillede midt i historieforskningen.

Vi var ikke englebasser!

— Du er et par gange blasfemisk i dit stykke?

— Jeg . . . ? Blasfemisk . . . ? Det er rigtigt. Vi var blasfemiske. Vi talte blasfemisk. Selv om jeg eventuelt i dag havde været en overbevist kristen, ville jeg ikke have drejet det sådan i min beretning nu, at vi

var nogle rene englebasser. For vi var faktisk blasfemiske. Især i vor tale.

Noget helt andet er, at jeg velsagtens i mit stykke burde have taget en med, som havde den kristne indstilling. For at være helt sandfærdig!

— Hvordan ser du selv på spørgsmålet?

— Je . . . ? Jeg er ikke blasfemisk. Det kunne for eksempel aldrig falde mig ind at genere eller håne nogen, der har en stærk kristen tro. Jeg

respekterer folk med en religiøs overbevisning. Jeg indrømmer, at det blasfemiske i mit stykke er tilstræbt. Fordi vi var blasfemiske.

Et „frækt“ spørgsmål!

— Politik?

— Det er et vanskeligt spørgsmål.

— Er du ikke kommunist?

— Dit spørgsmål er så frækt, at jeg kunne finde på at svare ja, selv om jeg eventuelt ikke var det. I mit stykke ville jeg give noget, som

Kunstneren Per Ulrich ved arbejdet. Hans hjem på Axelhøj i Vanløse er indrettet med et dejligt atelier — både i stueetagen og i kælderen. Billedet er forøvrigt taget af fotograf Børge Wenge, Aarhus, tidligere Sachsenhausen.

AAGE MADSEN
TASSO STØBEGODS
ST. TORVEGADE 7 - RØNNE

BORNHOLMS DAMPVASKERI
RØNNE
TELF. 9

ALFR. TH. HAAGENSEN
JUVELER OG GULDSMED
RØNNE

BOLETTE
RØNNE

COLBERGS BOGHANDEL
v/ EDM. ANDERSEN
RØNNE

B. M. M. F.
EJNAR JENSEN & SØN
RØNNE - BORNHOLM

DANSK SVENSK STAAL A/S
ST. TORVEGADE 7
RØNNE 1442

FLEMMING JØRGENSEN
GUDHJEM
MANUFAKTURHANDEL

NORDBORNHOLMS
TURISTBUREAU
SANDVIG
TELF. ALLINGE 1

NORDBORG
SPAREKASSE
NORDBORG - ALS

SPAREKASSEN FOR
CHRISTIANSFELD
OG OMEGN

KORNIMPORTEN
FOR ALS OG SUNDEVED A/S
AUGUSTENBORG

JOHGUS KERAMIK

BORNHOLM

AKTIESELSKABET

DAMPSKIBSELSKABET PÅ BORNHOLM AF 1866

BLEM BIDSTRUP

STORE TORV

TLF. RØNNE 46

FIRMA VIGGO GLISTRUP

TLF. 271 - 173 - RØNNE

FRYDENLUND BYGGEFORRETNING

HASLEVEJ 5

RØNNE 305

A. ESPERSEN A/S
RØNNE

PENSION ROMANTIK

SANDVIG

BORNHOLM

AKTIESELSKABET
DANSK DAMMANN ASFALT

RØNNE

AAKIRKEBY OG OMEGNS
SPAREKASSE

B. F. MAGASINET

RØNNE

eksisterede i lejren, nemlig en klar kommunistisk opfattelse overfor den rent borgerlige.

Vi var nok fanger allesammen, men alligevel var vi ikke enige . . . De ting, jeg siger i mit stykke og i bogen, har jeg selv overværet mange gange. Og en kommunist blev hårdere behandlet end andre. Diskussionen om tyskerne og nazisterne, som jeg har gengivet, har jeg også hørt så ofte. Nogle kæmpede mod tyskerne. Andre kæmpede mod nazisterne.

Det er altså mig

— Hvor befinder du dig selv i stykket?

— Det er jo mig altså. Det er spørgsmålet om ikke det er forskellige sider af én selv, man gengiver. Spørgsmålet er om ikke jeg både er ham med den borgerlige opfattelse og ham med den kommunistiske. Jeg vil tro, at der er ting i stykket, som kommunisterne ikke kan godtage, bl. a. det med formanden, der tager et standpunkt, og så tager „de menige“ omgående samme standpunkt, selv om de lige forinden har ment noget helt andet. Sådan noget er mig så inderligt imod. Jeg ønsker selv at tage et standpunkt i hver enkelt sag — jeg vil ikke bare følge en parole kritikløst.

Ser du, man kan ikke lave kunst på en kommunistisk parole, men man kan på en kommunistisk indstilling!

Jeg kan godt tilføje, at jeg finder Kruscheks indblanding i kunsten helt meningsløs, og jeg har skældt østtyskere hæder og ære fra, fordi de har behandlet mig dårligt. Det behøver vel ikke at have noget med min indstilling at gøre.

Vi er lunkne

— Vil du runde denne samtale af med et eller andet?

— Kun dette, at vi tidligere modstandsfolk har været alt for lunkne. Der sidder stadig en mængde fængslet i Grækenland og i Spanien. Vi har været lunkne i vore protester overfor kz-lejre. De fængslede er folk, som har ført den samme kamp som os, men før os — og de sidder stadigvæk. Endelig mener jeg, at der var et glædeligt træk i havnearbej-

dernes protester mod de sydafrikanske varer. Det er nemlig også nazimetoder, der anvendes i Sydafrika! Føj for s . . . !

HANS FOSMARK.

PS. Hvis De ikke hørte radiospiilet, og ikke har fået købt Per Ulrichs bog: „Det sker altid ved dag gry“, kan den lettest rekvireres ved at ringe til ham selv. Han har tlf. 70 24 58. Hans adresse står i indledningen af denne artikel. Bogen koster 15 kr.

Der er en opgave for os

Af formanden for Gestapofangernes Sjællandsafdeling, lektor Jørgen H. Barfod.

Hver ny generation må gøre sine erfaringer og udkæmpe sin krig. Det er en bitter læresætning, som ikke er helt ukendt, og den er vel også forklarlig ud fra det almindelige modsætningsforhold, man kan træffe mellem generationer. De unge mener, at de forstår alt meget bedre end vi gamle fra fyrrerne og opefter. Tiden er ny og der skal nye tanker til, sådan synes enhver generation, og derfor vil man ikke lytte til „de gamle“. Sådan er det ofte gået.

Selvom mange i dag synes, at der er så stærke kræfter igang, at en krig i hvert tilfælde næppe er nær forestående, så har det trods alt også tidligere set sådan ud. Ja, både før 1. og 2. verdenskrig. Men når man på den ene side har en stor mængde indifferente mennesker, en passende portion krigsgale, konspirerer og en passende mængde pacifister, der svækker forsvaret, så har de mennesker, der på en sund og naturlig måde har villet sikre sig og modvirke al denne galskab, nu mindst 2 gange i vort århundrede spillet fallit.

Dette er måske groft tegnet, men vel næppe helt forkert.

Men lader vi blot tanken om krig og fred mellem landene fare, idet vi tror, at denne gang er vi endelig blevet klogere, og de unge er det måske også, ja, så er der den anden fare, som måske er meget større i

vort århundrede, ikke mindst som en forberedelse til krigen, nemlig den fare, som diktaturet frembyder.

Kampen mellem demokrati og diktatur er en anden form for krig, der er adskilligt mere nær os alle, og det er en krig, der kan blive blodig aktuel under nøjagtig de samme forudsætninger, der skaber en krig mellem landene.

Vi synes måske, at diktatur kommer der ikke herhjemme, men selv om det måske er rigtigt, kan vi så alligevel være ligeglade med den kamp, der foregår i andre lande? Tror vi, at vi blot kan få lov til at sidde som tilskuere, måske på orkesterplads, og overvære det spændende drama udenfor? Har vi forstået, at verden er blevet så lille, at vi selv er direkte engageret i den kamp om diktatur og demokrati, der foregår uden om os?

En forudsætning for, at vi og de unge kan forstå denne kamp, der foregår verden over, er imidlertid, at vi ved, hvad det hele drejer sig om. Den diktatoriske tanke optræder nemlig under mange former. Det er den uindskrænkede magt over andre, og det er en undertrykkelse af andre, hvadenten disse andre er et helt folk, en anden race eller andre partier.

I denne kamp skal vi vise demokratiets tolerance overfor andre mennesker og deres tankegang, men vi må være intolerante overfor diktatoriske ideer og bekæmpe dem.

Det er vores opgave i dag at forklare de unge, hvad diktaturet er, fordi vi kan gøre det, da vi har oplevet det. Det er vores pligt at fortsætte den kamp for demokratiet, som vi begyndte under besættelsen.

Det skal ikke alene være en kamp mod diktaturet, men det skal også være en kamp for demokratiet, og landsforeningen „Gestapofangerne“ vil meget gerne yde sit bidrag i denne kamp. Derfor arrangerede foreningen foredrag for over 14.000 skoleelever i Storkøbenhavn den 29. august i år, og derfor vil vi fortsætte med en oplysningsvirksomhed.

Jeg vil gerne tale rent ud, og derfor vil jeg sige, at jeg ved godt, at mange medlemmer udmeldte sig for

BRØDR. DAHLS TAPETFABRIK

BLÅGÅRDSDGADE 32

KØBENHAVN N

NYDALON $\frac{A}{S}$

KØBMAGERGADE 22

KØBENHAVN K.

NESCAFÉ

Carl B. Christiansen & Co. $\frac{A}{S}$

Landlystvej 38

Tlf. 75 11 83 - 75 02 89

Vandfast slibepapir -
Slibebånd og sliberondel-
ler til alle formål.

HOFFENSETS

OFFSET - REPRODUKTION

BLÅGÅRDSDGADE 23 B

KØBENHAVN N.

BRYLDS

BOLIGMONTERING

BLÅGÅRDSDGADE 38 - KBH. N.

DROST & RYE PETERSEN

HEIMDALSGADE 6 - KBHV. N.

KRYDSFINÉR-HANDELEN

HYLTEBRO 5 - KBHV. N.

ja ... HB er lige noget for Dem ...
Moderne butikker med billige
kvalitetsvarer ... og divi-
dende på alle køb.

HB
kvalitet

ERNST CHRISTENSEN

MØBLER OG TÆPPER

BLÅGÅRDSDGADE 23

CENTRAL 14404

MALERNES FAGFORENING

STENGADE 30

KØBENHAVN N

HOTEL EUROPA

VIKTORIA VINDUET

VESTERBROGADE 6 C

KØBENHAVN V

CHR. B. LYNGSIE A/S

RADMANDSGADE 17 - KØBENHAVN N.

TLF. ÆGIR 11415

AKTIESELSKABET

KØBENHAVNS BRØDFABRIK

RYESGADE 27 - KØBENHAVN N

DANSK LÆDER OG SKOTØJSINDUSTRI $\frac{A}{S}$

HEIMDALSGADE 14-16

KØBENHAVN N

år tilbage, da der var forskellig uro i foreningen. Men vi har brug for mange medlemmer i dag til det arbejde, vi nu vil sætte i gang, og derfor appellerer jeg til de gamle gestapofanger om at melde sig ind i landsforeningen nu.

Skriv til undertegnede: Jørgen H. Barfod, Ved Fortunen 10 A, Lyngby. Vi har brug for dig.

Vi må nemlig huske, at den kamp for demokratiet, som må føres, er vi de første til at skulle deltage i. Vi har på vores krop stiftet bekendtskab med diktaturet, og vi forpligtede os dengang til en kamp for demokratiet. Vi må gøre ungdommen forstæielig, hvad diktaturet er.

Vi har en pligt overfor vore døde kammerater til at fortsætte denne kamp. Derfor: Skriv allerede nu til landsforeningen „Gestapofangerne“, hvor undertegnede er formand for Sjællandsafdelingen.

JØRGEN H. BARFOD.

★

DE FALDNE

Nogle læsere af folderen, som vi udgav i anledning af 29. august 1963, har rettet henvendelse til redaktionen om specifikation af tallet „7.697 faldne i kamphandlinger o. lign.“.

På grund af pladsmangel kom denne ikke med i folderen, men vi bringer den gerne her:

Frihedskampens faldne 9. april 1940 til 8. maj 1945.

De tal, der bringes her, er bragt med forsigtighed, fordi det på visse punkter er så forfærdelig svært at skelne mellem frihedskampens døde og dem, der på anden måde satte livet til under besættelsen. I alt fald er dette tal ikke for højt.

Soldater og gendarmere, faldet 9. april 1940	14
Soldater, faldet 29. august 1943	26
Faldet i de allieredes rækker ...	61
Henrettede	113
Faldet herhjemme	837
Døde som følge af opholdet i tyske kz-lejre	337

Bombardement af Gestapo-hovedkvarteret i Århus 31. oktober 1944	28
Bombardement af Shellhuset i København 21. marts 1945 ...	11
Bombardement af Husmandsskolen i Odense 17. april 1945	8
Søfolk og fiskere omkommet i allieret tjeneste og under illegalt arbejde	1711
I alt	3146

Danmarks øvrige tab.

Det siger sig selv, at i følgende tal er kun medregnet de danske, der under besættelsen var danske af sind. De fordeler sig således:

Bombardement af B&W 27. januar 1943	11
Ekspllosionen i Århus havn 4. juli 1944	28
Ofrene fra Den franske Skole m. v.	132
Clearingmord, skydning på gader og schalburgtage	901
Bombesprængninger og lignende Døde i Theresienstad (2 efter hjemkomsten)	57
Upolitiske fanger døde i kz-lejre i Tyskland som følge af opholdet	166
I alt	1405
Danmarks samlede tab	4551

★

DANSK-SVENSK KONTAKT

Svensk Røde Kors uge åbnes i Malmø med danske xfangere som gæster.

I lighed med, hvad der sker i Danmark, har også det svenske Røde Kors gennem tyve år, hvert år arrangeret en såkaldt Røde Kors uge til fordel for sin virksomhed. I år lægges denne uge i hele landet i tiden 27. september—6. oktober med forskellige arrangementer, som dels skal tjene som propaganda for det arbejde, der udføres både i og uden

for landet, og dels, og måske hovedsageligt, for at samle penge ind til dette arbejde. Denne uge startes med en indvielse, og i år er turen kommet til Malmø, hvor indvielsen sker på Stortorget kl. 15 med tale af bl. a. Tage Erlander. Prinsesse Margareta af Sverige overværer indvielsen, og man håber også at kunne byde en dansk prinsesse velkommen. Endvidere kommer repræsentanter for Dansk Røde Kors samt fra sådanne organisationer, med hvilke Sveriges Røde Kors tidligere har haft kontakt, bl. a. Kammeraternes Hjælpesfond. Sandsynligvis vil det svenske Røde Kors' ledelse og de forskellige distrikter i landet være repræsenterede.

Umiddelbart efter indvielsen vil en udstilling blive åbnet på Rådhuset i Malmø, hvor Den kongelige Porcelainsfabrik og Rörstrands Porcelainsfabriker viser fornemme frembringelser fra såvel ældre som nyere tid. Som det fremgår af det nu anførte, har man allerede her villet knytte en endnu fastere kontakt mellem Danmark og Sverige og forny det tidligere gode bekendtskab. Men man ville også gerne i forbindelse med denne uge knytte en ny kontakt mellem de danske og svenske, som mødtes for 20 år siden under omstændigheder, der var foranlediget af de dengang eksisterende tilstande i vort broderland. Det svenske Røde Kors i lenet fremsætter ønske om, at de, som under de begivenhedsrige år for 20 år siden mødte venner på denne side af sundet, og som måske i nogen tid gæstede dem, ville forny dette bekendtskab ved at sende en hilsen, som måske kunne give anledning til et fornyet samvær i de kommende år. Måske har De adressen, men hvis det afsendte brev skulle komme tilbage med „adressen ubekendt“, så vil ledelsen for det svenske Røde Kors, Malmøhusdistrikt, prøve at hjælpe gennem sine lokalorganisationer i lenet, og den vil gøre det med glæde.

HAFNIA KONSERVES ^{A/S}

SPORTS MAGASINET
v/ NOER JENSEN
RINGSTEDGADE 4 - ROSKILDE

CAI CHRISTENSEN
GLARMESTER
RINGSTEDGADE 17 - ROSKILDE

HARRY BRÜEL
TØMRERMESTER
CLERMONTGADE 20 - ROSKILDE

A/S ROSKILDE
TRICOTAGEFABRIK
ASYLGADE 46 - ROSKILDE

A. ANDERSEN
MØNSTERBAGERIET
HOVEDGADEN 13 - HVALSØ

A. C.'s BLOMSTER
HOVEDGADEN 6
HVALSØ

M. THOSTRUP
SLAGTERMESTER
HOVEDGADEN 14 - HVALSØ

JENS CHR. JENSEN
KØGE A/S

VALLØ STIFTS SAVVÆRK
HERFØLGE

NØRREGADES FARVEHANDEL
NØRREGADE 36 - KØGE
TELF. 505

AKTIESELSKABET

BANKEN FOR SORØ OG OMEGN

SORØ STOLEFABRIK ^{A/S}
SORØ

KONGSKILDE MASKINFABRIK A/S
PR. SORØ

SPAREKASSEN FOR
RINGSTED OG OMEGN

AKTIESELSKABET
FOLKETIDENDES BOGTRYKKERI
RINGSTED

BOGHANDLER
J. RASMUSSENS EFTF.
TLF. 62 E. LARSEN H. MEHLSSEN KØGE

C. C. SMITH
GENERAL MOTORS AUTOMOBILER
KØGE

AKTIESELSKABET
DISCONTO- OG LAANEBANKEN
FOR KJØGE OG OMEGN

C. F. PETERSEN & SØN
TLF. 24 - KØGE - TLF. 24

EL KØGE
INSTALLATIONSFORRETNING
AUTORISERET ELEKTROINSTALLATØR

Følte Guds kærlighed i koncentrationslejren

Efter 28 års præstegerning i Horsens trækker pastor Aage Dahl sig tilbage fra sit embede for at slå sig ned i Virum.

Aktuelt for 4. september har haft en samtale med Aage Dahl, der bl. a. siger:

„Jeg glemmer aldrig en oplevelse fra disse grimme dage i de tyske koncentrationslejre. Vi var mennesker af vidt forskellige slags, nogle overbevist troende, andre mere passive. Nogle var politikere, andre embedsmænd. Der var folk af alle politiske opfattelser. Alle lyttede til de gudstjenester, jeg holdt i lejren. Flere af kommunisterne ønskede ikke at være med, men de stod alligevel uden for vinduerne for at lytte, og Guds ord gav også dem styrke. Jeg så dem ofte folde hænderne, når de søgte stilheden.

Et andet minde er mere dystert, men lyser alligevel af Guds styrke og kærlighed. 70—75 hollændere skulle hænges i en kælder. Vi så dem blive samlet. Nogle ansigter var hvide, stumme og stivnede, andre var præget af frygt. Nogle gik blot med foldede hænder, men de følte, ja, de var en enhed, der støttede hinanden, og jeg tror, de alle fik Guds fred til at gå døden i møde, selv om den foregik på den bestialske måde, at de skiftedes til at hænge hinanden. Aldrig har jeg oplevet noget så djævelsk, men samtidig har jeg aldrig før eller senere følt Guds styrke og kærlighed, netop kærlighed, stærkere. Han gav dem fred og styrke, da de trængte til den.

— Verden kan være nok så ond og mennesker nok så djævelske. Det menneske, der strider troens strid, kæmper ikke alene. Det har jeg selv følt. Jeg og mange andre fik en ekstra kraft til at overleve“.

En OPFORDRING til FRØSLEV-FANGER

Dette for at forespørge, om bladet „Pigtråd“ kan hjælpe det herværende nyoprettede musæum med en opfordring til tidligere Frøslev-fanger.

Musæet vil gerne have en afdeling for Frøslevlejren, som jo lå her i sognet, men mangler først og fremmest en Frøslev-fangedragt, men er i øvrigt interesseret i alle effekter med tilknytning til lejren.

Håber, at bladet på en eller anden måde kan hjælpe.

Med venlig hilsen
BOV SOGNS MUSÆUM
Poul Sørensen,
Nørregade 8, Padborg.

BOGER OM FRIHEDSKAMPEN En samler efterlyser supplerende bøger.

Alf Ebbe Olstrup, Boyesgade 12³, København V., er i færd med at opbygge en samling af dansk litteratur om besættelsen og vil gerne, om han kan købe andre bøger om emnet. Man bedes skrive direkte til Olstrup. Han har foreløbig følgende bind:

Bind 1. Pigtråd 1946—1949 **samlige** numre fra begyndelsen. Bind 2. Pigtråd 1950—1953 i **fin indbinding** af gammel Shellhus-medfange T. Hartmann-Schmidt. Bind 3. Pigtråd 1954—1955. Bind 4. Pigtråd 1956—1958. Bind 5. Pigtråd 1959—1961. Hæstrup: Hemmelig Alliance i 2 bind og Kontakt med England. Shellhusbogen. Danske i tyske koncentrationslejre (Gyldendal 1945). Historier fra Danmarks besættelse (Carit Andersens forlag). Beretninger fra besættelsen af H. J. Lembourn. 46 navne, mindeskrift 4. maj kollegiet i Aalborg. H. C. Branner: Ingen kender natten. Aa. Berthelsen: Oktober 1943. Jørgen Halck: Det tveæggede sværd. Willy Aug. Linnemann: Natten før freden. Kim v/ Vibeke Malthe-Bruun. Torben L. Meyer: Flugten over Øresund. Flemming B. Muus: Ingen tænder et lys. Martin Nielsen: Rapport fra Stutthof. Hans Edvard Teglers: Sabotage. Bovrup-Kartoteket. Dansk-Tysk Forening. Nummereret med-

lemsfortegnelse. Autografbog fra Frøslev med 15 sange og illustrationer. Publikationer fra krigens tid: Månen er skjult. Det er så yndigt at følges ad. Hvidbog 9. april. Finlands fremtid. Jeg arbejdede for Goebbels. Norske digte. Den skæbne ej til os — Kaj Munk.

DE NORSKE INVALIDER FRA OKKUPATIONEN

Vi er både glade og taknemmelige over den decentralisering, som har fundet sted, når det gælder lægeundersøgelserne af de tidligere koncentrationslejr-fanger, siger generalsekretær Per Arnesen i Krigsinvalidforbundet til bladet Krigsinvaliden. Drammen, Tønsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Bodø har nu fået sine lokale „afdelinger“ af Lægekommissionen af 1957, og dette indebærer en lettere afvikling af de undersøgelser, som endnu står tilbage. Men selv om det går godt for denne gruppe af krigsinvalider, mener jeg, at der også må arbejdes for, at de øvrige norske krigsinvalider kommer med i en lignende undersøgelse. Det drejer sig om en gruppe på ca. 1600 personer, som deltog i krigen, og som nu oppebærer pension i Rikstrygdeverket. Særlig vigtigt synes jeg det er at fremhæve søfolkenes krav på specialundersøgelser.

Lægekommissionen af 1957 undersøgte i første omgang 300 personer med varige krigsskader, blandt dem 100 tidligere KZ-fanger. Det blev her påvist, at det i mange tilfælde var en hjernelidelse, som var årsag til de uklare tilstande af tilpasningsvanskeligheder, nedsat vitalitet og svigtende arbejdsevne.

Omvurdering

Dette har ført til en stærk omvurdering af eksfangens stilling overfor krigspensioneringen. Ikke bare er tilstanden blevet anerkendt som krigsbetinget, men udførligheden underkastet en fuldstændig revision. Den nye indsigt i problemerne skabte bedre betingelser for behandling, lige-

<p>HJALMAR SKAFTE A/S TREKANTEN AUT. G.M. FORHANDLER ROSKILDE</p>
<p>FARVEKÆLDEREN GRØNNEGADE 18 - ROSKILDE TELF. ROSA 4047</p>
<p>MØBELHUSET RINGSTEDGADE 7 - ROSKILDE</p>
<p>FOTO-EKSPERTEN ALGADE 34 TELF. 974 ROSKILDE</p>
<p>ROSKILDE CHAMPIGNON OG KONSERVESINDUSTRI</p>
<p>H. P. HANSEN GLEM & SØN JERNBANEGADE 60 ROSKILDE - TLF. 350</p>
<p>L. & H.s FRØSALG ROSKILDE</p>
<p>A/S NIELS D. KEMP JUN. LÆDERFABRIK ROSKILDE</p>
<p>KINO ALGADE 41 - ROSKILDE</p>
<p>SPEED RINGSTEDGADE 64 ROSA 4555 - ROSKILDE</p>
<p>JØRGEN C. NIELSEN MØBLER FOR ALLE HJEM ROSKILDE - TELF. 229</p>
<p>MAGLEKILDE MASKINFABRIK ROSKILDE</p>

<p>AKTIESELSKABET ROSKILDE BANK</p>	
<p>C. C. HANSEN A/S RINGSTEDVEJ 20 - ROSKILDE</p>	
<p>ISOCRYLD A/S ROSKILDE</p>	
<p>BIO ROSKILDE</p>	
<p>ROSKILDE KONTANTFORRETNING ⁴/₈</p>	
<p>LEDREBORG TØMMERHANDEL ⁴/₈ ROSKILDE</p>	
<p>REIDL's FTOT ALGADE 27 - ROSKILDE</p>	
<p>H. P. NIELSEN ISENKRAM ROSKILDE</p>	<p>W. MANNICHES EFTF. ROSKILDE</p>

som det var en stor psykisk aflastning for de krigsskadede at få deres status objektivt fastslået af sagkyndige.

Disse betydningsfulde undersøgelser fortsætter altså ikke nu kun i Oslo, men også i de nævnte byer. De stedlige kommissioner er sammensat af psykiatere og medicinere, som i alvorligere tilfælde kan dirigere klienterne til Oslo.

Denne decentralisering skulle efter generalsekretær Arnesens mening åbne muligheder for undersøgelser af samtlige personer med krigsskader.

Generalsekretær Arnesen gør opmærksom på, at blandt de i alt ca. 40.000 fanger fra krigens tid er der sikkert en del, som ikke har meldt om deres skader. Dette kan skyldes beskedenhed eller et ønske om at „klare sig selv“. De burde imidlertid alle frem i lyset til deres eget bedste.

Gestapofangerne

Landsforeningen „Gestapofangerne“s Sjællandsafdeling agter i vinter at gennemføre et program, der både fortsætter de gamle kammeratlige sammenkomster og desuden søger at skaffe gode talere om aktuelle emner. Til disse sidste er også medlemmernes ægtefæller og gode venner velkomne.

Efterårsprogrammet ser således ud:

10. oktober: Lektor Jørgen Hatting vil tale om Østtyskland og samtidig vise en østtysk kommunistisk propagandafilm om „Freie Deutsche Jugend“, der på fortrinlig vis illustrerer forholdene bag jerntæppet.

14. november: Kammeratligt samvær med andespil.

November (dato endnu ikke fastlagt): Redaktør John Danstrup vil tale om et aktuelt emne, sandsynligvis forholdet mellem Sovjet og Kina.

12. december: Kammeratligt samvær med juletræsfest.

Hvor intet andet er anført, holdes møderne kl. 20 i Admiral Gjeddes Gård, St. Kannikestræde 10, København K.

DØDSFALD

Sygekassen Aarhus' betroede bud gennem 23 år, Erik Nielsen, er død, 61 år. Han var en kendt skikkelse i Aarhus, afholdt og værdsat for sit aldrig svigtende humør og sin lyse, hjælpsomme natur. Også inden for modstandsbevægelsen var Erik Nielsen en kendt mand. Han hørte til den gruppe, hvis optrevling medførte den første krigsretssag i Aarhus. I Aarhus Oliefabriks administrationsbygning afsagdes 24. november 1943 14 domme over gruppens medlemmer. Tre blev dømt til døden, og af disse henrettedes senere Georg Mørk Christiansen og Alf Tolboe Jensen. Alle de øvrige deporteredes til Tyskland. Opholdet i tysk tugthus gav Erik Niensens helbred et alvorligt knæk. Efter krigen var han blandt stifterne af Landsforeningen Gestapofangeres afdeling i Aarhus, og ikke mindst i kammeraternes kreds vil han blive savnet.

Erik Nielsen efterlader hustru og tre børn, to sønner og en datter.

O. R.

★

Dr. Best om det tyske politis „filosofi“.

Europarådets informationschef, belgieren Paul M. Levy, kender på sin egen krop, hvad det vil sige at være berøvet sine frihedsrettigheder. Han var k-z-fange under krigen og er nu næstformand for det belgiske frihedsmuseum i Antwerpen.

Under et besøg på det københavnske frihedsmuseum faldt hans blik på dr. Werner Best's underskrift, og da han fik at vide, hvad dr. Best havde betydet under besættelsen af Danmark, lovede han på stedet at bidrage til museets samlinger.

Paul M. Levy var i 1945 den første vestlige journalist, der kom til Berlin, og her fandt han på den nazistiske indenrigsminister Stuckarts kontor nogle breve fra dr. Best, bl. a. et følgebrev til en bog, dr. Best havde skrevet om det tyske politis „filosofi“. I følgebrevet giver dr. Best anvisninger på, hvad der efter hans mening burde gøres med ikke-tyskere i de besatte lande.

BØGER

Margret Boveri: *Forræderiet i det 20. Arhundrede, III. og IV. bind.* (Oversat fra tysk af Conrad Raun. Det danske Forlag).

I november f. å. bragte „Pigtråd“ en omtale af ovennævnte værks 2 første bind. Det var rart at kunne give det stort anlagte værk en varm anbefaling, og forventningen var stor, da III. og IV. bind dukkede op — men skuffelsen blev endnu større, da det måtte konstateres, at stoffet er vokset forfatterinden over hovedet.

De 2 første bind havde undertitlen: „Det nationale Forræderi“, de 2 sidste: „Det ideologiske Forræderi“. Den undertitel skærpede appetitten, men læseren får desværre kun få kalorier og vitaminer, navnlig kniber det med de sidste. Der er for mange anekdoter og en historisk filosofien, der ingenlunde altid er givtig, end sige rigtig. Alt for ofte tvinges læseren til at tage frikvarter, hvad der ikke fremmer overblikket, som i øvrigt heller ikke er særlig tydeligt hos forfatterinden.

Det er selvsagt umuligt at kontrollere enkeltheder, men man befæstes ikke i troen på alsidig vurdering, når man f. eks. i Bang-Jensen-sagen blot får „Politikens“ udtalelse om B.-J.'s „ustadige sjæl“. Nå, man bør vel glæde sig over, at man ikke får Chr. Winthers næsten hadske radiokommentarer.

Det må altså konstateres, at forfatterinden skuffer, men oversættelsen bør ikke gå ram forbi. På visse punkter synes han at have opgivet at oversætte, når han f. eks. taler om dem, hvis forhold til kommunismen er bestemt af „egne direkte oplevelser af lidelser, af opstand og af *ressentiment*“ (fremhæves her). Det er lige så krukke som Jean de France eller Erasmus Montanus, som oversætteren efterligner ved at slå over i latinen — eller vel snarere undlader at oversætte — og giver udtrykket: *reservatio mentalis*. Det

$\frac{1}{8}$ SÆBY FISCHE-INDUSTRI

I/S SVEN JACOBSEN

KONFEKTIONSFABRIK
EJLERSVEJ - NÆSTVED

K. E. RASMUSSEN

REVISOR
RINGSTEDGADE 1 A
NÆSTVED
TELF. 72 35 05

H. O. BIRKSTED $\frac{1}{8}$

NÆSTVED

KØBMAND A. WESTPHAL

SØNDERBY
KEGNES - TLF. 15

HERNING

SVINESLAGTERI

C. W. S.
SVINESLAGTERIERNE A/S

AKTIESELSKABET

SKANDINAVISK

KEDELFABRIK

HERNING

$\frac{1}{8}$ NYKØBING FALSTER BRYGHUS

TH. ØSTERGAARDS EFTF. $\frac{1}{8}$

NYKØBING FALSTER

BRØDRENE WISTESEN

TLF. 92 - 112
ALS - ØSTJ.

LANDBOSTANDENS SPAREKASSE

NYKØBING F.

$\frac{1}{8}$ HEDEHUS-TEGLVÆRKET

HEDEHUSENE

AKTIESELSKABET

C. A. QVADE & CO.

SAKSKØBING AFDELING

LUXOL KEMISCHE FABRIKKER

AKTIESELSKAB
NÆSTVED

lyder flot — og krukken, og man fristes til med Holberg at tilråde oversætteren det gode råd af hensyn til fremtidige oversættelser: Tal dansk — netop dansk, så man i fremtiden kan slippe for en mundfuld som denne, der vitterlig står på tryk: „slemmere (fremhævet her) vil de politiske følger . . . kunne vise sig at blive“.

De 2 sidste bind bærer i sandhed vidnesbyrd om skønne spildte kræfter.

ERIK SONNE.

Dagbogsblade

23/6

Formuer på 3,5 milliarder søges udleveret

Et forsøg på at finde de rette arvinger til de formuer, som af nazismens ofre blev deponeret i Schweiz før Det tredje Riges sammenbrud i 1945, bliver gjort efter den 1. september, oplyser det schweiziske konsulat i New York.

Som forudsætning er landets banklovgivning suspenderet et år, gennem hvis første halvdel bankernes, forsikringssselskabernes og sagførernes overslag opgøres. Disse menes at nærme sig 500 mill. dollar (3,5 milliarder kroner).

Skjulte formuer

Mennesker, som mener at være naziofrenes arvinger, har gennem de sidste år bestormet Schweiz med forespørgsler om disse skjulte formuer, der har henligget siden den anden verdenskrig. Nu har de fået meddelelse om, at de tidligst kan fremsætte deres krav i marts 1964.

Adskillige mennesker har forlods kendskab til deres afstamning fra ulykkelige ofre, der døde eller forsvandt under Hitlers rædselsregime, men mange af dem ved end ikke, hvor ofrene deponerede deres værdier, eller hvor meget de androg. Kun så meget vides på forhånd, at ejerne var „forfulgt af racemæssige, religiøse eller politiske grunde“.

Hvis nogle af beløbene ikke kan udleveres til arvinger, vil de indgå i en særlig fond, meddeler den schweiziske regering. Midler herfra bestyres „under hensyn til sådanne værdiers oprindelse,“ erklærer embedsmænd i konsulatet.

4/7

Protest mod planlagt SS-kongres i Hameln

Den internationale Dachaukomité har protesteret meget kraftigt imod en planlagt SS-kongres i Hameln i Vesttyskland

i september. Det er en skændig provokation, som man opfordrer den vesttyske regering til at skride ind overfor, hedder det i protesten.

5/7.

Tiltale mod tysk general.

Den tidligere faldskærmsgeneral Ramcke er ved retten i Kiel blevet tiltalt for at have fornærmet forbundsdagens præsident, Eugen Gerstenmeier.

Ramcke havde kritiseret Gerstenmeier for dennes medvirken i attentatet på Hitler 20. juli 1944.

De fornærmelige påstande var blevet fremsat, da Ramcke i 1953 i en serie flyveblade, som han havde sendt til den evangelisk-lutherske kirke i Tyskland.

Årsagen til, at der først nu rettes anklage mod den tidligere general fem år efter, er, oplyser justitsministeriet i Slesvig-Holsten, at Gerstenmeiers rolle under 20. juli-episoden først skulle undersøges grundigt.

Der er også rejst tiltale mod Ramckes sagfører, Massmann fra Kiel.

7/7.

Dansker var eftersøgt i 16 år — dræbt ved ulykke i Frankrig.

Kriminalpolitiet's eftersøgningsafdeling har konstateret, at en 46-årig dansker, der forleden blev dræbt ved at falde af toget i nærheden af Tours i Frankrig, gennem 16 år har været eftersøgt af dansk politi.

Den forulykkedes papirer lød på Orla Kempff Andersen, men dette er ikke hans rigtige navn. Det har vist sig, at han har levet på falske papirer, siden han forlod Danmark i 1947.

Han flygtede i sin tid, da politiet indledede den nærmere efterforskning af et drab, der fandt sted i Dyrehaven den 12. maj 1945. En gruppe frihedskæmpere skød ved denne lejlighed en ingeniør, der var eftersøgt som Gestapo-mand, men senere oplysninger i forbindelse med at likvideringen var sket efter krigen, gav politiet anledning til at tage sagen op påny. Det var i forbindelse med denne sag, politiet eftersøgte den nu forulykkede dansker.

8/7.

Gamle nazister i vesttysk tjeneste spioner for Sovjet.

Den mest sensationelle spionproces i Vesttysklands historie begynder i morgen i Karlsruhe mod den 45-årige tidligere efterretningsagent Heinz Felfe, der tiltales for at have solgt hemmeligheder til russerne i en halv snes år.

Han blev anholdt i efteråret 1961 efter at have arbejdet i Vesttysklands kontraspionage i 10 år. Han røbede sig, da han blev forhørt om en funktionær i forsvarsministeriet, der var blevet spion for russerne. I oktober 1961 blev en sovjetisk radiomelding til ham dechifreret og en uge senere anholdtes han.

Anklageren i processen hævder, at Felfe har givet russerne vigtige oplysninger om det vesttyske efterretningsvæsens arbejds-

metoder, opbygning og kilder. Han påstår også, at Felfe har udleveret hemmelige dokumenter. Han fik en langt større betaling for dette end for sit arbejde for vesttyskerne. Vesttyske blade har nævnt summer på op til 200.000 mark.

Sammen med Felfe stilles to af hans medhjælpere, Hans Clemens og Erwin Tiebel, for retten. Alle tre var medlemmer af sikkerhedspolitiet under nazistyre.

9/7.

Afslørende materiale om SS i østrigsk sø.

Den „skat“, SS i begyndelsen af 1945 skjulte på bunden af Toplitz-søen i Østrig, består hovedsagelig af optegnelser om de krigsforbrydelser, Himmlers terrorkorps begik i den sidste del af krigen, hævder en gruppe tidligere tyskere i dag i et brev til den offentlige anklager i den vesttyske by Ludwigsburg.

De tidligere tyske statsborgere er nu bosat i Sydamerika, hvor de har dannet en forskningsgruppe „Toplitz-See“. Flere af dem skal selv have været med ved sænkningen af skatten efter ordre fra SS.

Et vesttysk ugeblad hentede i 1959 en del af skatten op. Den bestod af millioner af falske pundsedler og typografiske plader, som var anvendt ved fremstillingen af sedlerne i koncentrationslejren Sachsenhausen.

Forskningsgruppen i Sydamerika har anmodet de østrigske myndigheder om tilladelse til at gøre et forsøg på at hente resten af skatten op. Gruppen hævder, at ialt 21 kasser blev nedsenket, og at den kasse, som er mærket nr. 9, indeholder en nøjagtig fortegnelse over de fleste af de krigsforbrydelser, SS begik i Østrig i de sidste krigsmåneder.

9/7.

Landsrets-direktørerne i Würzburg klarer frisag.

Anklagemyndigheden i Bamberg har standset forundersøgelsen mod landsrets-direktørerne, dr. Georg Eisert og dr. Gustav Aumüller, begge Würzburg. Begrundelsen herfor er, at de ikke har begået strafbare handlinger, hedder det i en officiel meddelelse.

Undersøgelsen imod de to jurister blev for nogle måneder siden indledet, efter at lægen, dr. Elmar Herterich havde fremsat påstande om, at de som dommere i Hitler-tiden havde afsagt umenneskelige domme.

12/7.

Forslag om at afskedige dommere med „brun“ fortid.

Landene Hamborg og Hessen fremsatte i forbundsrådet i dag et forslag om en ændring af grundloven, så alle dommere og statsadvokater, der i Hitler-tiden har medvirket ved dødsdomme, kan afskediges. Forslaget henvistes til udvalgsbehandling.

Den hamburgske senator Kramer begrundede forslaget bl. a. med følgende

DÆMPA A/S
KNARREBORG

MASKINFABRIKEN SIO A/S
ODENSE

CHRISTGAU'S KAFFE
ALTID BEDST

F. T.
FAABORG

FYNS TIDENDE

S. P. JENSEN & CO A/S
KALUNDBORG

BORRIS AKKUMULATORER

til biler, motorcykler, traktorer m. m.

Møller & Co. Odense A/S - Asylgade 16 - Telefon 12 33 43

H. DRUEDAHL
BAGERMESTER
BIRKERØD

A. MIKAEL LAURSEN

SNEDKERI - POLSTERMØBELFABRIK
SCT. PAULS KIRKEPLADS - AARHUS C.
TELEFON (061) 30600

EDVARD BENDTSEN
AUT. VOLVO FORH.
HERNING

SMØREKSPORTFORENINGERNES FÆLLESSALG
DALGAS AVENUE 42 - AARHUS

ord: „Så længe der kun er forblevet én belastet dommer i embedet, vil den samlede retspleje i forbundsrepublikken være truet“.

14/7.

Globke vidste god besked.

Det går stærkt op og ned med retfærdigheden i Vesttyskland i disse dage.

I går blev således tre medlemmer af politibataljon 322, Uhl, Riebel og Hölsemann, pure frikendt efter en syv ugers retssag, hvoraf det fremgik, at de havde anført bataljonen under „indsats“, i Moghilef-området under krigen med det resultat, at 3726 jødiske børn, kvinder og oldinge blev „likvideret“.

Men dommeren kom til det resultat, at man ikke med sikkerhed havde kunnet bevise, at nogen af de tre anklagede personligt havde deltaget i massemordet — og „ . . . desuden er det muligt, at de ikke havde forstået, at ordren til at skyde disse folk, var forbrøderisk“.

Her hører i virkeligheden alting op og Freiburger-dommeren, der har formulere denne undskyldning og betragter den som grundlag for frifindelse, river med et snuptag grunden bort under alle de ærlige bestræbelser, man har kunnet konstatere fra Ludwigsburg til Karlsruhe for at drage krigsforbrøderne til ansvar.

Man spørger uvilkårligt, om denne dommer skulle være blandt de seks Freisler-lever, der nægter at lade sig pensionere.

Globke vidner i SS-mordsag.

I Wuppertals nævningeret har en af Adenauer-æraens mest omstridte personer, statssekretær Hans Globke, samtidig aflagt en kort visit som vidne for forsvarret af fire tidligere SS-folk, der ligeledes har gjort sig skyldig i massedrab i østområderne som førere af „indsatskommando C 6“ i Ukraine.

Globke var indkaldt for at bevidne, at der forelå, hvad tyskerne kalder „Befehlsnotstand“, hvilket betyder, at den, der nægtede at følge disse ordrer, selv ville blive draget til ansvar: skudt eller bragt i koncentrationslejr.

Globke sagde, at det havde været hans indtryk under krigen. Først efter krigen havde han erfaret, at de folk, der nægtede at adlyde „likvidations-ordrer“, bare blev forflyttet til andre afdelinger.

Men han mente, at de anklagede den gang måtte have været berettiget til at mene, at de selv ville blive „likvideret“, hvis de ikke tog dygtigt fat på dem, de var blevet beordret til at likvidere.

En af de anklagede, en herre med det inkongruente navn, Helfsgott, anførte til sit forsvar, at han i sin deling havde sørget for, at eksekutionerne blev udført „humant og uden grusomheder“.

„Hvordan kunne det lade sig gøre?“ ville en bisidder vide.

„Når der var tale om at skyde en jødisk kvinde med et barn på armen, sagde Herr Helfsgott, gav jeg instruks om, at man skulle skyde moderen først og derefter barnet“.

Han skulle nok hellere have været for den Freiburg-ret, for „det er jo ikke sikkert“, at han har forstået, at ordren til at skyde bare en jødisk kvinde og et jødisk forbrøderisk.

barn, lige meget i hvilken rækkefølge, var Endsigme 2362 af dem, som denne „indsatskommando“ tegner sig for.

14/7.

Grundlovsændring skal tvinge dem ud.

Det vesttyske parlaments „overhus“, Forbundsrådet, behandlede i går et forslag fra Hessen og Hamborg om at ændre grundloven, således at de dommere og statsadvokater, der har medvirket ved nazistiske særretter, men har nægtet at træde tilbage, kan tvangspensioneres.

Forbundsrådet henviste efter en kort drøftelse sagen til det juridiske udvalg, der skal formulere en ny paragraf til forelæggelse for Forbundsdagen efter sommerferien, der begynder i dag.

I alt drejer det sig om seks, dommere og

statsadvokater, der klynger sig til grundlovens paragraf 132 om, at dommere er uafsættelige. Det er blevet fremhævet, at det kan synes at være et ringe antal personer at gøre så megen stads af, at man endog må ændre grundloven.

Men flere blade gør i dag i ledende artikler gældende, at hver dag disse dommere og statsadvokater får lov til at fortsætte deres arbejde, er en belastning for Forbundsrepublikken og gør den til en let skive for østlig propaganda.

Dertil kommer, som „Süddeutsche Zeitung“ i dag meget rigtigt fremhæver, at man endnu ikke ved, om der er flere tidligere særrets-dommere, der stadig gør tjeneste, men bare ikke er blevet opdaget. Fra tid til anden opdager man, mere eller mindre ved et tilfælde, at den ene eller anden dommer og statsadvokat har en nazistisk fortid, og når sådanne tilfælde opdages i fremtiden, vil det være godt at have hold i grundloven for at sætte dem på porten med det samme.

Det levende mindesmærke for 4. maj

4. Maj-kollegiet i Esbjerg ramme om bestyrelsesmødet i Kammeraternes Hjælpefond

Kammeraternes Hjælpefond holdt et velbesøgt bestyrelsesmøde i Esbjerg den 29. august efter indbydelse af landsretssagfører Rambusch, der er formand for 4. Maj-kollegiet.

Man begyndte, som naturligt var, med en rundgang på det smukke kollegium, der blev indviet og taget i brug 29. august 1950 og altså netop fejrede sin 13 års fødselsdag.

Kollegiets bestyrelse består af 9

medlemmer, nemlig 2 valgt af Frihedsfondens Esbjergafdeling, 1 fra Fangeforeningen i Esbjerg, 1 fra Frit Danmark, 1 fra Ungdomsorganisationernes fællesråd og 4 fra Esbjerg byråd (for en byrådsperiode).

Kollegiet rummer 57 værelser, som fordeles nogenlunde ligeligt mellem de to køn og er åbent for unge mænd og kvinder mellem 15 og 25 år, som får deres uddannelse —

4. Maj-kollegiet har to fløje.

praktisk eller teoretisk — i Esbjerg eller omegn; dets beboere vil derfor altid være et bredt udsnit af Esbjergs ungdom. Fordelingen ser i øjeblikket således ud: Esbjerg seminarium 10, Fanø navigationsskole 1, Esbjerg statsskole 3, kontoruddannelse 14, forretning 10, apotek 1, musikkonversatoriet 1, håndværkeruddannelse 15, børnehaveseminariet 1, laborant 1, og der har til dato boet 415 unge mennesker. For en månedlig leje af 70 kr. får de unge møbleret værelse med lys og varme, én gang ugentlig rengøring, adgang til køkken, bad, telefon, vaskeri, strygestue, aviser, radio, fjernsyn.

Ved halvårslige generalforsamlinger vælger de unge ud af deres midte et kollegianerråd på 6 medlemmer (3 af hvert køn), hvis opgave det bl. a. er at tilrettelægge kollegiets fester — 4. maj-fest, 29. august-fest og julefest. Til disse fester, hvor bestyrelsen med damer deltager, indbydes en festtaler, som fortæller de unge om dagens betydning. Efter kaffebordet finder der en højtidelighed sted, hvor formanden oplæser kollegiets grundlov og hvor de nyindflyttede ved underskrivelse af denne grundlov forpligter sig over for den og over for kollegiet. Som tegn på kollegianerværdigheden får de derefter af formanden foræret henholdsvis et silkeslips eller et silketørklæde i frihedsfarverne til at bære ved kollegiets fester.

Grundloven lyder således:

1. Jeg erklærer herved, at jeg kender og vil efterleve de for kollegiet gældende almindelige regler.
2. Jeg lover herved, at jeg under al min adfærd hjemme og ude altid vil bestræbe mig på at vise, at jeg er værdig at være kollegianer.
3. Jeg lover at gøre mit til, at sammenholdets og kammeratskabets ånd altid må herske inden for disse mure.

Ud over de 3 store fester foranstalter kollegianerrådet en fastelavnsfest samt hyggeaftener ca. hver 3. uge i vinterhalvåret med foredrag, film, musik, sang eller diskussion.

En udvidelse på 6 værelser med

tilhørende køkken og bad ved inddragelse af hovedfløjens loftsetage, er projekteret og står for sin nære fuldbyrdelse.

Formanden, konsul Kaj V. Dahl, oplyste i sin beretning på mødet, at fonden har 791 medlemmer. Der er ialt behandlet 1911 sager, fordelt således: bevilget hjælp 1266, lån 119, invalidelegater 169, studielegater 75, studielån 4, afslået 232, henvist til frihedsfonden 38 og til ulykkesforsikringen 8.

I de 4 måneder, der er gået siden forårs mødet den 27. april, har vi ydet hjælp i 23 tilfælde.

— — —

Bestyrelsesberetning

Formanden sluttede med en tak til forretningsudvalget og den øvrige bestyrelse for godt samarbejde i det forløbne år, og rettede en speciel tak til „Pigtråd“s redaktør, skoleinspektør Johannes Fosmark.

Da kassereren, statsaut. revisor H. C. Hansen, havde fået forfald, gav formanden en orientering om regnskab og status.

Der førtes en forhandling om benyttelsen af fondens feriehjem på Kegnæs, som er til stor glæde for mange.

Lederen af fondens kontor, arkitekt H. Kornbeck, oplyste bl. a., at

der var stor interesse for bladet. Udebliver det af en eller anden grund, gør folk straks indsigelser overfor kontoret.

Om aftenen samledes man til kollegiefest, der blev ledet af den unge kollegianer, formanden for kollegianerrådet Hans Sørensen. Man indledte ved flaget og fortsatte i salen.

Kollegiets formand, landsretssagfører Rambusch, talte indledende om Kammeraternes Hjælpefonds arbejde.

Under et smukt ceremoniel blev 6 nye kollegianere optaget i kollegiesamfundet.

De fik at vide, at man forventede, at de ville værne om frihed, fred og fordragelighed, hvorefter de skrev deres navn i kollegiebogen.

De mandlige måtte derefter bære det blå slips med blå-hvide-røde striber og de kvindelige et silketørklæde.

Skoleinspektør Johs. Fosmark holdt derefter aftenens hovedtale. Den var en redegørelse for de begivenheder, der førte til den 29. august 1943, en skildring af selve dagen og dens betydning for frihedskampen samt en vurdering set med unges øjne i dag.

Foruden kollegianerne og bestyrelsesmedlemmer fra K. H. deltog kollegiets bestyrelsesmedlemmer i denne traditionsrige fest.

Ungdommen i Esbjerg gik fakkeltog til 4. Maj-kollegiet ved indvielsen den 29. august 1950.